

In memoriam Kner Imre, 1967

Kass János az Iparművészeti Főiskola tanáraként, 1972. március 4. MTI Fotó: Molnár Edit

Kass János

A KÖNYV MESTERE – KNER IMRE

Kner Imre huszonöt éve halott. Illés Endre görög tragédiához méri sorsát. Ma művei féltve őrzött ritkaságok, nevét az ország legnagyobb nyomdája viseli. Szülőházában, egykori munkahelyén múzeum létesült.

Tanúi vagyunk a magyar könyvművészet megújulásának. Művészete aranyalap, forrás, amelyből egy új generáció merít. Emberi nagysága szétsugárzik és művekben ölt testet.

Az utas, aki a fekete békési tájat járja, a vendégmarasztaló sárból, a széles horizontból messzire kimagasló tornyot lát, az új Kner Nyomdát. Korszerű gépek hatezeres fordulattal ontják a Kner nével fémjelzett termékeket. Gyoma ma már világhírű könyvei a világ minden tájára eljutnak. A magyar könyvművészet reneszánsza a kis Kner nyomdából indult el, de a könyvégetőknek nemcsak a művek, az alkotójuk is útban volt. Milyen erő kellett az élet elveléséhez, s azután a halálhoz, s micsoda

erő gyűlt össze egy emberben, akit embersége, művészete a legnagyobbak közé emelt. Bartók Béla és Radnóti Miklós kortársa volt. Utolsó műve, a „Mentség”, Kodály biztatására született.

Misztótfalusi Kis Miklós, Kner Imre magukra hagyottan küzdöttek a közönnyel, erőfeszítésük korukban gyánút, ellenségeket, alkotásuk meg nem értést szült. Németh Lászlót Kis Miklós sorsa ihlette meg, de drámája Kner Imréről is szól.

A háború pusztítása után egy évtizeddel a bénultságból lassan talpra álló gyomai nyomda egyszerre megmozdult. Még marhapasszusokat nyomtattak az egyik gépen, de a másikon már bibliofil alkotásokat. Az azóta eltelt néhány év alatt könyvművészeti versenyek díjai Lipcsétől Sao Paulóig elismerést és új hírnevet szereztek a nyomdának. Kner Imre vetése most érik be. Az újjászületett Kner nyomdára hatalmas feladat vár, hiszen

Az Iparművészeti Főiskolán diákokkal Haiman György tanszékvezető tanár (b) és Kass János tanár (j), 1976. október 29. MFI Fotó: Molnár Edit

Kiállítás Kass János 80. születésnapja köszöntésére a Koller Galériában, 2007. november 10.

az egész világon a nyomtatás, a nyomtatott betű forradalma megy végbe. Gutenberg óta az ezerkilencszázas évekig a fejlődés lassú és egyenletes volt. Az elmúlt két évtized nemcsak a nyomtatás technikájában hozott forradalmi változást: ólombetű helyett a fényszedést, de a példányszámok, a könyv mennyisége is robbanásszerűen nőtt meg. A publikáció és a nyomtatással szemben támasztott igény évről évre hatványozottan nőtt, s ennek csak tudatos tervezéssel lehet eleget tenni. József Attila, Kner Imre jó ha száz példányt adhatott értő kezekbe. Ma tömeg bibliofiliáról beszélünk. Paradox szó: tömeg és bibliofília, de a tömegek igénylik a szép könyvet, nemcsak a nyomtatott betűt. Kner Imre izzó hite, fanatikus akarata a jó talajban megfogant. Láthatatlan gyökereivel észrevétlenül befonta a gondolkodás gazdag termőföldjét, gyönyörű virágzásnak indult. Termése szemünk előtt bontakozik ki.

A nagy fordulatszámú gépek követelik a papírt, és egy év alatt termelnek annyit, mint Kner Imre egész életében. A gépeket automatikus lyukkártyák vezérlik. Mérnökök, magas képzettségű szakemberek készítik elő a bonyolult munkát. A húszas években parasztlányok és szabad idejükben kaszálok nyomdászok váltották

valóra Kner Imre törekvéseit, elképzeléseit. Ma bonyolult társadalmi igényt kell kiszolgálni, részletekre bontott, sokrétű tervezéssel, gazdaságosan.

Az idő ismét Kner Imrét igazolja: letisztult szerkezetre épített műveivel, klasszikus tisztaságú tipográfiájával megelőzte korát. Ma a gépesítés, a nagyüzemi technika ezt a tiszta szerkezetet, végletekig fokozott egyszerűséget, a fekete és a fehér tökéletes harmóniáját igényli. A rohamosan fejlődő nyomdának új, ismeretlen nehézségekkel kell megküzdenie, mégis az új terhek mellett maradt energiája saját erőből létrehozni egy múzeumot, amely a Kner hagyatékot s a magyar nyomdászati úttörőit mutatja be. Szükség van a hagyományoknak, a múlt eredményeinek a megismerésére. Az öreg gépeket, betűket már rég beolvasztották, a régi nyomda sokszorosára bővült, s a nyomdászok között már csak kevesen vannak, akik személyesen is ismerték Kner Imrét.

Veres Péter írta: mi temetni és gyorsan felejteni nagyon jól tudunk.

Nagy igazság!

De azok, akik béklyókat raktak rá, alkotó kedvét aláásták, tönkretették, eltűntek. Élete, művészete keserű tanulság: minden erőfeszítés, gondolat, tett tiszteletet követel, minden értéket menteni, megbecsülni, támogatni kell. Nem vagyunk gazdagok, mégis elherdáltuk legjobb erőinket: Bartók, József Attila, Radnóti magukra hagyva egymás után, ki emigrációban, ki a tömegsírban pusztult el. Szeretni, segíteni, biztatni kell az alkotót, mert amit létrehoz nem a sajátja, hanem a jövőé. Az egyház, a pápák tudták ezt, falakat adtak a festőnek, kéziratot az illuminátornak, követ a szobrásznak, hogy dolgozzanak. Ma milyen dúsan kamautozik ez a befektetés! Kner Imre száz példányban adta ki legszebb könyveit, az erő, az energia ugyanaz, ha száz, ha tízezer példányról van szó.

Az igazságért ki-ki a maga eszközével küzdött. Illyés Gyula megírta a 'A puszták népé'-t, Bartók a Harmadik zongoraversenyt.

Kner Imre nagy alkotó korszaka mindössze tíz évre sűrűsödött össze, később már csak vergődött. Utolsó erejéből a „Mentség”-et nyomtatta ki.

Zsigmond Attila és Szántó Tibor a Budapest Galériában Kass János 70. születésnap kiállításán, 1997. december 9. MTI Fotó: Kovács Attila

THE MASTER OF THE BOOK

Throughout his life, János Kass held the work of Imre Kner to be of defining importance in the creation of Hungarian book art. His art was a source from which generations could draw inspiration. His greatness as a human being was manifest in many wonderful works. It was the little Kner printing works that started the renaissance of Hungarian book art. In Kass's view the passing years have proved Imre Kner right: his works based on a clarified structure, with classically pure typography, were before their time. Today automation and factory technology demand this purity of form, this extreme simplicity, the perfect harmony of black and white. Today's Kner Printing Works (writes Kass in his article) had to grapple with new, unknown difficulties, and yet managed single-handedly to create a museum that presents the Kner legacy and the pioneers of Hungarian printing. We need traditions, we need to be familiar with the achievements of the past; we need to save and support our values, for they are all we have to build with.